

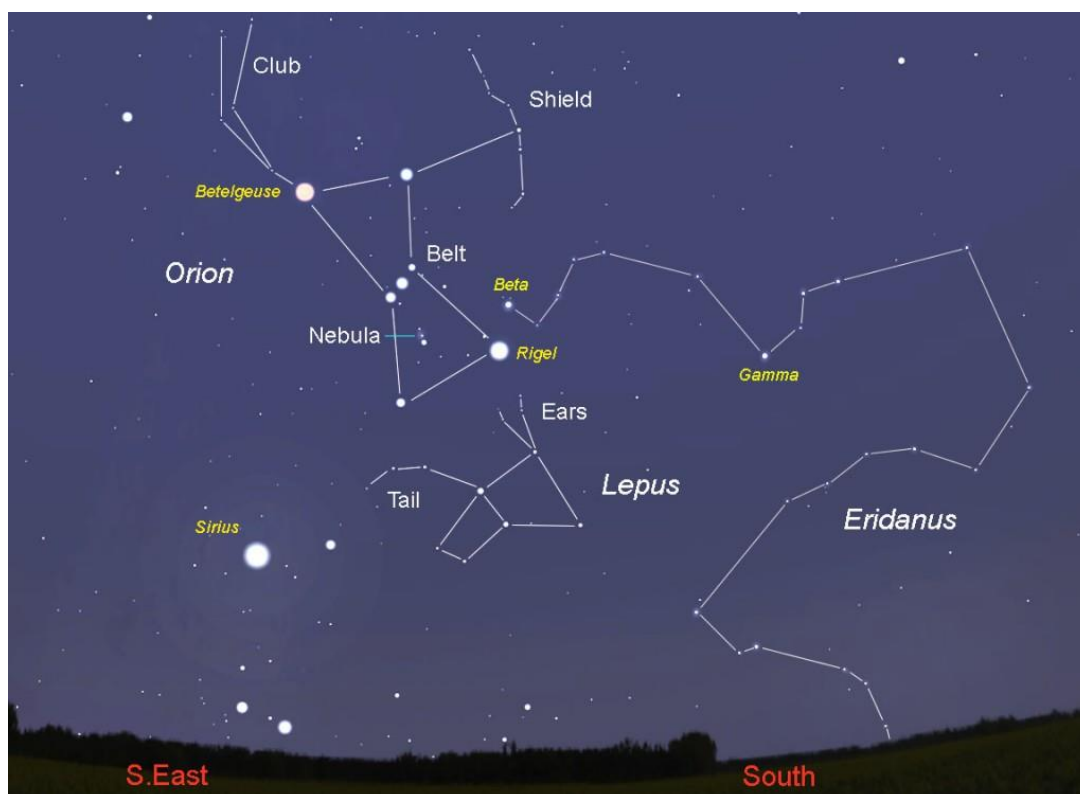
Reka Eridan

To mitološko-astronomsko vsebino pišem oziroma posredujem drugič. To pa zato, ker sem se šele zdaj, po tolikih letih, zavedel, kako pravzaprav zahtevno je ob preprosti mitološki zgodbi izslediti to zvezdno reko celo na jasnem nočnem nebu in jo nato opazovati vse od njenega izvira do izliva. Če se nam to posreči, nas opazovanje napolni z nepopisnim zadovoljstvom, neke vrste srečo. Ob tem si lahko izmislimo kar sami kakšno svojo zgodbo. In jo zapišemo.

Sredi zime se v naših krajih ozvezdje Orion dvigne najvišje na nebo. Takrat lahko v kristalno jasni noči brez Lune na nebu opazujemo zvezdno reko, ki jo oblikujejo zvezde ozvezdja Eridan.

“Reko Eridan” zasledimo v njenem izviru ob svetli zvezdi Rigel na Orionovi nogi. Reka doživi številne padce in vijuge vse do južnega dela obzorja, kjer izgine. Vije se po skoraj četrtini neba. V njenem dolgem in vijugastem toku nosi številno množico šibkih zvezd, od katerih jih je mogoče s prostim očesom prešteli skoraj tristo, toda samo nekaj je takšnih med njimi, ki so dobro vidne s prostim očesom.

Izslediti to reko na nebu in jo občudujoče opazovati je zares velik opazovalni dosežek in tudi užitek.

Ozvezdje Eridan (Eridanus), eno najbolj razpotegnjenih in tudi zamotanih ozvezdij; pri nas je vidno zvečer od novembra do februarja.

Eni pripovedujejo, da naj bi bila ta reka zvezd na zvezdno nebo prinešena in tam ovekovečena reka Pad. V njo naj bi naravnost z neba padel in utonil mladi Feton kot goreč zvezdni utrinek, ko ga je zadela in ubila Zevsova strela. Tako naj bi se nesrečno končala Fetonova silno nepremišljena in divja vožnja prek dnevnega neba s sončno kočijo svojega očeta, Helija, boga Sonca.

Reko Pad so imeli za Reko solza. Helijade, Fetonove sestre, so žalostno stale ob rečnem bregu. Nemočno so gledale, kako se je Fetonov najboljši prijatelj – Labod – kar naprej trudil in se potapljal v reko, da bi v brezupnem naporu rešil Fetonovo truplo. Sestre so ves čas ihtele. Njihove solze so kar lile v reko. Milo objokovanje bratove smrti je tako zelo ganilo Zevsa, da jih je spremenil v topole, njihove solze pa v jantarjeve bisere. V porečju reke Pad je teh dreves res veliko še danes.

Pripovedujejo pa tudi, da naj bi od žalosti za svojim umrlim sinom reko, v kateri je sin utonil, sam Helij postavil kot ozvezdje na nebo. Tam naj bi bila večni spomin na njegovega pogumnega, vendar preveč trmastega sina.

Nebesna reka Eridan "izvira" pod Orionom, "teče" proti ozvezdju Kit, potem vijuga in zavije v južno nebesno poluto, kjer "ponikne" v najsvetlejši zvezdi tega ozvezdja Ahernar, kar po arabsko pomeni "Konec reke". Ta zvezda ni vidna iz naših krajev, vidna je šele iz severne Afrike.

V starem veku so to dolgo zvezdno vijugo na nebu pogosto imenovali kar po glavni reki kake dežele, na primer Nil v Egiptu, Evfrat v Mezopotamiji, Pad v Italiji, Jordan v Judeji.

Je pa še ena verzija. Morda je reko Eridan postavil kot ozvezdje na nebo kar vsemogočni Zevs. Tam naj bi reka razveseljevala boga Helija na njegovi vsakodnevni poti čez nebo, saj je bila prav ta reka tista, ki je bila tako prijazna, da je v svoje mehko okrilje sprejela in ohladila Fetonove goreče posmrtne ostanke.

Kranj, 23. november 2017

Majo Prosen